

Ocena **pracy doktorskiej mgr Ilony Ciężczyk** **nt. Identyfikacja relacji zachodzących** **między sportem a mediami**

Przedłożona do oceny rozprawa mgr Ilony Ciężczyk lokuje się w tradycji badań społecznych, zaś w sposób szczególny w tym wycinku nauk społecznych, jakim są media i komunikowanie masowe. Może lepiej byłoby powiedzieć, że lokuje się w naukach społecznych o sporcie, natomiast w sposób szczegółowy w socjologii i kulturologii sportu z ukierunkowaniem na kwestie mediów i komunikowania społecznego w sporcie. Dotyczy, najogólniej mówiąc, relacji występujących między mediami a sportem, mediatyzacji sportu na przykładzie sportu cieszącego się szczególnym zainteresowaniem naszego społeczeństwa, jakim są skoki narciarskie.

Podjęta w pracy problematyka jest doniosła poznawczo i aplikacyjnie. Zatem jest ważna z naukowego punktu widzenia, zwłaszcza nauk społecznych o sporcie, w tym przede wszystkim kulturologii sportu i socjologii sportu. Jej naukowe walory polegają nie tylko na empirycznym opisie relacji występujących między mediami a sportem, a w tym przypadku między mediami a skokami narciarskimi, nie tylko na ukazaniu kanałów i obszarów mediatyzacji skoków narciarskich, ale także na ukazaniu zależności występujących między mediami a skokami narciarskimi w swej rywalizacyjnej, wyczynowej i spektatorskiej formie. Innymi słowy można powiedzieć, że na określeniu pewnych zależności między wszystkim tym, co jest związane z mediami i komunikacją społeczną a imprezami sportowymi, jakimi są zawody w skokach narciarskich. Autorka pracy wyróżnia siedem relacyjnych kryteriów, a mianowicie dotyczących kalendarza imprez, rozwoju technologii medialnej, transmisji telewizyjnych, reklamy i sponsoringu, czystości dyscypliny, oceny skoku i polskich kibiców skoków narciarskich.

Aplikacyjne walory polegają na wykorzystywaniu ustaleń empirycznych do jeszcze lepszego, ciekawszego i atrakcyjniejszego ukazywania sportu narciarskiego i uczynieniu z niego jeszcze bardziej pożądanego towaru rynkowego o wysokiej wartości mediowej, odpowiadającego na potrzeby wielotysięcznych czy wielomilionowych rzesz konsumentów skoków narciarskich. Z drugiej strony ustalenia empiryczne mogą być impulsem dla samej dyscypliny, tj. związku, klubów, trenerów i działaczy, a także zawodników do podejmowania działań mających na celu uwzględnianie w swej społecznej praktyce kwestii etycznych i umiejętnego budowania interakcji między dyscypliną a jej otoczeniem, konsumentami i nabywcami produktu w postaci widowiska narciarskiego.

Struktura pracy

Przyjęta przez badaczkę struktura pracy jest poprawna. Składa się na nią pięć rozdziałów poprzedzonych wstępem, a mianowicie 1. Sport – skoki narciarskie; 2. Mediatyzacja – istota zjawiska; 3. Mediatyzacja sportu; 4. Metodologia i projekt badań; 5. Wyniki badań. Każdą z wymienionych części kandydatka skrupulatnie wypełnia adekwatną treścią.

W celu lepszego uporządkowania wywodu, a także z myślą o dalszym rozwoju naukowym Kandydatki, chciałem zaproponować bardziej przejrzystą strukturę. Zwłaszcza, gdy Kandydatka będzie chciała opublikować pracę, do czego osobiście namawiam. Wychodzę z założenia, że badanie naukowe nie tylko polega na generowaniu danych empirycznych, ale także na ich porządkowaniu według wcześniej przyjętych zasad i logicznie uzasadnionego klucza. Dlatego też, moim zdaniem, każda praca badawcza, a z taką mamy do czynienia w tym przypadku, winna się składać z trzech następujących części, a mianowicie, z założeń teoretycznych czy przeglądowo-teoretycznych, w której winny się znaleźć rozdziały pierwszy, drugi i trzeci, z założeń metodologicznych, w którym winien się znaleźć rozdział czwarty oraz pewne elementy ulokowane we wstępie oraz prezentacji wyników badań własnych, w którym winien się znaleźć rozdział piąty. Całość winna wieńczyć *Dyskusja, podsumowanie i wnioski*.

Rozdział piąty winien mieć tytuł merytoryczny, a nie tylko informować, że znajdują się w nim wyniki badań.

Niezależnie od zgłoszonych uwag, które raczej należy odczytywać jako pewne sugestie mające na celu poprawienie przejrzystości pracy, strukturę pracy i uporządkowanie w niej zawartych treści oceniam pozytywnie.

Merytoryczne aspekty pracy

Kandydatka dążąc do rozwiązania sformułowanego problemu badawczego, a mianowicie do ukazania charakteru relacji pomiędzy mediami a współczesnym sportem na przykładzie skoków narciarskich, przedstawiła założenia przeglądowo-teoretyczne. Dokonała charakterystyki kluczowych pojęć podjętego problemu badawczego, a mianowicie sportu i interesującej ją dyscypliny, jaką są skoki narciarskie, mediatyzacja oraz mediatyzacja samego sportu.

Skoncentrowała swą uwagę na zagadnieniu sportu i skoków narciarskich. Przedstawiła różne aspekty i kwestie związane z definiowaniem sportu, z jego społecznymi, instytucjonalnymi, politycznymi i ekonomicznymi uwarunkowaniami. Dokonała analizy rozwoju skoków narciarskich w Polsce i na świecie, specyfiki tej dyscypliny sportu czy też narciarskiej konkurencji, jej historii, a także ewolucji. Myślę, że zadanie to zrealizowała poprawnie, choć może paletę podjętych kwestii należałoby uzupełnić o perspektywy dotyczące globalizacji, profesjonalizacji, czy sportu jako elementu kultury i (po)nowoczesnego, konsumpcyjnego, sieciowego czy komunikacyjnego społeczeństwa.

Dokonała także charakterystyki pojęcia mediatyzacja, w tym uwzględniła kwestie dotyczące rozumienia mediatyzacji, dokonała przeglądu koncepcji tegoż zjawiska czy też procesu społecznego, ale także skoncentrowała uwagę na nowym paradygmacie badań medialnych i komunikacyjnych. Zwraca tutaj uwagę na trzy wymiary mediatyzacji, na wymiary technologiczny, instytucjonalny, ale także kulturowy. Można uzupełnić tę perspektywę rozważań na temat mediatyzacji o dość ugruntowane stwierdzenie, że pojawienie się kultury masowej i innych (po)nowoczesnych sposobów komunikacji i przekazywania informacji spowodowało rewolucję w niemal wszystkich dziedzinach, obszarach i przestrzeniach życia społecznego. Społeczeństwo w perspektywie strukturalno-funkcjonalnej stanowi system naczyń połączonych, w którym zmiana jakiegoś elementu czy zaistnienie nowego wywiera wpływ na inne jego elementy i generuje nową rzeczywistość.

Kandydatka podjęła też próbę doprecyzowania pojęcia mediatyzacji w odniesieniu do sportu. Jak trafnie zauważa, dzięki mediatyzacji konsumpcja sportowa stała się powszechnie dostępna. Ukazała relacje występujące między światem mediów a sportem i zainteresowanie obu stron ścisłym współdziałaniem i kooperacją.

Dokonała też przeglądu wybranych badań poświęconych interesującemu ją zagadnieniu, z których wynika nieustannie wzrastająca rola mediów, które zajmują centralne miejsce w kształtowaniu i rozwijaniu sportu. Zwróciła uwagę na niezwykle dynamiczną ewolucję mediów, które dzisiaj pełnią w sporcie wiele niezwykle ważnych funkcji, takich jak informacyjna, perswazyjna, integracyjna, ekonomiczna, rozrywkowa i reklamowa. Generalnie rzecz ujmując, mają one decydujący wpływ na interpretację sportu. Przedstawiła także i poddała analizie strukturę systemu medialnego i omówiła obszary oraz uwarunkowania dokonujących się zmian w przekazie medialnym.

Stronę merytoryczną przygotowanej pracy doktorskiej oceniam pozytywnie. Na uwagę zasługuje swobodne poruszanie się kandydatki w podjętej tematyce, ale także sprawne operowanie pojęciami charakterystycznymi dla interesującego ją obszaru badawczego.

Metodologiczne aspekty pracy

W pracach empirycznych, a zwłaszcza lokujących się w naukach społecznych, metodologia odgrywa niezwykle ważną rolę. Zgodnie z tą dyrektywą, kandydatka poświęciła kwestiom metodologicznym odrębny rozdział 4. i zatytułowała go *Metodologia i projekt badań*. Niewątpliwie zaletą prezentowanych badań jest wykorzystanie różnorodnych podejść badawczych. Autorka sięgnęła zarówno po metodę analizy materiałów źródłowych (regulaminów narciarskich), metodę eksperckich wywiadów pogłębionych, przeprowadzonych zarówno z przedstawicielami mediów, pracownikami Polskiego Związku Narciarskiego jak i reprezentantami Polski w skokach narciarskich, ale także metodę analizy transmisji zawodów narciarskich odbywających się w Zakopanem w latach 1996-2018. Wykorzystanie trzech wskazanych podejść jest właściwe i nadaje badaniom charakter nie tylko eksplikacyjny, ale także w pewnym sensie monograficzny. Kolejne zaplanowane i wykonane kroki w procedurze badawczej uważam za poprawne i uzasadnione z perspektywy założonych efektów badania.

Kilka uwag do rozdziału metodologicznego. Brakuje mi precyzyjnego sformułowania celu pracy czy badań i może celów szczegółowych. Zamiast celu badań Autorka podaje, co jest celem rozdziału metodologicznego, a dalej, że celem jest „fuzja różnych podejść badawczych”. Wykorzystanie różnych podejść badawczych winno być nie celem, ale środkiem służącym do osiągnięcia celu badawczego. Natomiast za poważne uchybienie uznaję zrezygnowanie z pytań badawczych. Nie usprawiedliwia takiej decyzji uznanie przez Autorkę swoich badań jako eksploracyjnych i polegających jedynie na identyfikacji relacji między mediami a sportem. Problematyka mediatyzacji i problematyka sportu oraz relacji występujących między mediami a sportem nie należy do całkowicie nieznanych i dziewiczych. Jest sporo literatury na ten temat, do której odwołuje się Kandydatka. Wprowadzenie pytań badawczych pozwoliłoby uporządkować ścieżki postępowania badawczego, ale przede wszystkim precyzyjnie wskazać obszary naszej niewiedzy, to, co jest niejasne i nie w pełni zrozumiałe.

Koncepcja relacji według Pszczołowskiego winna się znaleźć w którymś z rozdziałów przeglądowo-teoretycznych, bowiem nie ma ona charakteru założenia metodologicznego, ale teoretyczny.

Brakuje mi też narzędzi badawczych, a mianowicie wzoru scenariusza do prowadzenia wywiadów eksperckich i narzędzia-klucza do analizy transmisji wydarzeń narciarskich w Zakopanem. Te narzędzia mogłyby być zamieszczone w pracy w postaci aneksu.

Reasumując mogę stwierdzić, że Kandydatka poprawnie dobrała metody, techniki i narzędzia badawcze. Wykorzystała zarówno podejście ilościowe jak i jakościowe, co podnosi wartość zebranych danych empirycznych. Zgłoszone przeze mnie uwagi i sugestie nie mają wpływu na moją pozytywną ocenę tej części pracy.

Bibliografia i poprawność językowa pracy

Kandydatka dążąc do rozwiązania sformułowanego problemu badawczego w sposób uzasadniony i właściwy wykorzystwała literaturę poświęconą zarówno sportowi, literaturę socjologiczną, kulturoznawczą, ale także poświęconą mediom i komunikowaniu masowemu. Mimo tego mam tutaj pewne uwagi. W rozdziale 1., charakteryzując sport w perspektywie społeczno-humanistycznej, z akcentem na społeczną analizę, pomija całkowicie ustalenia naszych rodzimych badaczy, takich jak Zbigniew Krawczyk, Barbara Krawczyk, Andrzej Wohl, Andrzej Tyszk, Józef Lipiec, Wojciech Lipoński, Stefan Wołoszyn, Zofia Żukowska czy Andrzej Pawłucki, pracownik naukowo-dydaktyczny wrocławskiego AWF. Prawie całkowicie pominięta została literatura metodologiczna, która w tego typu pracach empirycznych winna pomagać w sformułowaniu założeń metodologicznych i realizacji przyjętej procedury badawczej (Stefan Nowak, Antoni Sułek, Earl Babbie, Jerzy Brzeziński, Janusz Sztumski, Tadeusz Pilch).

Natomiast pozytywnie oceniam wykorzystanie literatury obcojęzycznej, a zwłaszcza socjologicznej, ze szczególnym uwzględnieniem publikacji brytyjskich i amerykańskich badaczy.

Pod względem językowym praca przygotowana jest poprawnie. Oczywiście nie ustrzegła się Kandydatka tzw. literówek i różnych niezręczności językowych. Jednym z przykładów takiej niezręczności może być „trenowanie aktywności fizycznej” (s. 18) Trochę kłuje mnie w oczy pisanie nazwisk w tekście bez podawania imion. Gdy Kandydatka przywołuje jakiegoś autora po raz pierwszy, to powinna podać pełne imię i nazwisko, natomiast kolejne przywołania mogą ograniczyć się do nazwiska.

Niezależnie od zgłoszonych uwag, ten wymiar pracy oceniam pozytywnie, choć jednocześnie zalecam dokonanie pewnych zmian i wprowadzenie korekty.

Konstatacje końcowe

Zadaniem recenzenta jest krytyczna ocena pracy i wskazanie uchybień, ale także sformułowanie wskazówek, które mogą być wykorzystane w dalszej pracy badawczej i upowszechnianiu ustaleń badawczych. Tak też zrobiłem, wskazując na pewne uchybienia i proponując, moim zdaniem, lepsze rozwiązania.

Niezależnie od przedstawionych uwag stwierdzam, że kandydatka przez realizację swojego projektu doktorskiego wniosła wiele poznawczo interesujących ustaleń do nauk o kulturze fizycznej. Potwierdziła także, że posiada dobrą wiedzę merytoryczną w zakresie podjętego problemu badawczego, ale także, że potrafi stosować procedury badawcze mające na celu zebranie wiarygodnych danych empirycznych, przeprowadzić ich analizę oraz formułować wnioski i końcowe konkluzje.

Zatem stwierdzam, że przedłożona praca odpowiada rygorom stawianym rozprawom doktorskim. W związku z tym wnoszę do Wysokiego Senatu Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu o nadanie mgr Ilonie Ciężczyk stopnia naukowego doktora nauk o kulturze fizycznej.

Warszawa, dnia 12 lipca 2020 r.

KIEROWNIK
Katedry Nauk Humanistycznych i Społecznych

prof. dr hab. Zbigniew Dąbliński